

José Enrique Gargallo Gil  
*Universitat de Barcelona*

1. *El projecte ParemioRom (Paremiologia romànica: refranys meteorològics i territori)*

Els anomenats «refranys meteorològics» i la seva vinculació al territori, dins l'àmbit romànic, són l'objecte d'estudi del projecte *ParemioRom*. Aquesta mena de parèmies, vinculades de manera explícita o implícita a algun referent meteorològic, atmosfèric, climàtic, presenten notòries afinitats en una mena de *Romània continua* —per dir-ho amb Amado Alonso (1974<sup>3</sup>: 98)— de la qual només quedaria exclòs l'espai perifèric del romanès.

La pàgina web del projecte conté una base de dades, consultable en català, castellà i anglès (<<http://stel.ub.edu/paremio-rom/ca/refranys>>), amb més de 12.000 fitxes de parèmies (novembre de 2014) corresponents a llengües i varietats de l'Europa romànica; parèmies extretes de fonts escrites del darrer segle i mig. Aquesta base ofereix cinc tipus de cerca, per separat o combinades:

- (1) Textual, que permet el rastreig de seqüències (paraules, sintagmes, fragments majors o menors) dins les caselles de *Text*, *Traducció literal*, *Glossa* (citació literal) i *Comentari*.
- (2) Per llengües (una, dues, tres o totes les de la base).
- (3) Conceptual: *Cronologia*, *Meteorologia* i *Àmbit temàtic general*, que permeten la consulta de llurs categories i subcategories.
- (4) Per fonts bibliogràfiques (ordenades per cognoms d'autors), amb la possibilitat de combinar fins a tres fonts.
- (5) Per geolocalitzacions.

2. *Entre la paremiologia i la literatura popular. Mostra de refranys del ParemioRom*

La base inclou sota la generosa etiqueta de «refranys meteorològics» una mena de formulacions que s'expliquen com a peces derivades de rondalles o relats,

---

<sup>1</sup> Aquest treball s'emmarca dins del projecte FFI2011-24032, finançat pel Ministeri d'Economia i Competitivitat. Agraïixo a l'Emili Samper la lectura del text i els seus valuosos suggeriments.

dels quals han acabat —per dir-ho així— «emancipant-se» en ser reproduïdes de manera autònoma per fonts escrites o testimoniades a partir de fonts orals.

És el cas dels dialogismes entre l'ésser humà i els mesos (2.1) i el dels refranys que presenten la maldat d'alguns d'aquests mesos, entre l'hivern i la primavera, envers sa pròpia mare (2.2). En tots dos casos es dona la personificació d'aquesta entitat cronològica que són els mesos (Gargallo 2009), els quals exerceixen sobre l'ésser humà el seu poder sobrehumà en un temps crític de l'any en què el mal temps hivernal es pot perllongar fins i tot primavera endins quan hom ja no l'esperava.

Les cerques conceptuais oportunes, dins la base de dades del *ParemioRom*, ens fan veure que les parèmies del català responen a tipologies amb notòria afinitat amb les d'altres varietats romàniques, dins d'aquesta *Romània continua* també pel que fa a la cultura popular:

### 2.1 Àmbit temàtic general > *Dialogismes entre l'ésser humà i els mesos*<sup>2</sup>

De les 60 fitxes de refranys que n'obtenim, d'aquesta cerca, selecciono els que presenten derivats substantius *ad hoc* o invocacions reduplicades de noms de mesos (Gargallo 2009: 307-312), especialment abundants pel que fa al març (Gargallo 2003: 42): del tipus de *març marçot* (català), *marzu*, *marzueco* (castellà) o *marzu marciegu* (asturià). Cal remarcar, d'altra banda, el caràcter dialogat de les fórmules, ni que sigui de manera fragmentària, en què l'ésser humà, tot sovint representat per una vella o un pastor, desafia el mes corresponent (gener, febrer, març, abril). En alguns casos, especialment en el trànsit entre el març i l'abril, aquest manllava uns dies al seu germà març per tal de complicar el temps, fastiguejar l'home (la vella, el pastor) i fer perillar la vida del ramat.<sup>3</sup>

—[Va dir la Vella:] *Adiéu, Febrié! ta febrerado* [I] *Noun m'a fa pèu nimai pelado* [La raillerie de la Vieille courrouce Février qui va trouver Mars:] *Mars, presto-me tres jour, e tres que n'ai, [I] De pèn [sic] e de pelado ié farai*; testimoni occità de Mistral (s. v. *vièio*). En grafia normativa: *Adiu, Febrier! ta febrerada* [I] *Non m'a fach pèu nimai pelada* [L'escarni de la Vella fa empipar el Feber (,) que va a buscar el Març:] *Març, prèsta-me tres jorns, e tres que n'ai, [I] De pèu e de pelada li*

<sup>2</sup> Ordeno alfabèticament els testimonis d'aquest apartat 2.1 i del següent (2.2).

<sup>3</sup> Sobre els dies emmanlevats entre el març i l'abril, el conte del mes de març i la vella (o el pastor) i la seva representació en diferents llengües i cultures d'Europa, Àfrica i Àsia al voltant de la Mediterrània, vegeu Pedrosa (1995: 279-281).

farai. Tot i que al vers final es llegeix *pèn*, deu tractar-se d'una errata en lloc de *pèu*.

—*Ah, gener, gener, | no m'has morta cap auveia | ni s'esqueller*. Atribuït per Sanchis (1951: 71, núm. 9b) a Manacor i Sóller. En aquest cas es repeteix *gener* sense una derivació *ad hoc*. A més, cal notar la transcripció dialectalitzant d'*auveia* (per *ovella*) i l'article salat.

—*Ah, gener, generot, | m'has morta s'auveia | i s'esquellot*. Molt similar a l'anterior, el recull la mateixa font (Sanchis 1951: 72, núm. 10a) igualment a Manacor i Sóller. I a continuació, a Pollença: *Gener, generot, | m'has morta s'esquella i s'esquellot*; reflex (potser transcripció errònia) del testimoni del DCVB (s. v. *ovella*, lletra x): *Gener, generot, m'has morta l'oveia i l'esquellot*.

—*Dixo la vieya a Febreru: «Ay, Febrerín, Febrerín, per muy malu que seas yes muy piquiñín». Y diz Febreru: «Ay, vieya, vieya, con ventiochu días que tengo y cuatro que me presta mió amigu Marzo, tengo facete retorcer bien el rabu»* (Castañón 1962: 105); en asturià.

—*Díxolle o pastor a marzo: «Marzo marcelo[,] ya non che teño medo». Díxolle marzo ó pastor: «Con dous días que me faltan i outros dous que me preste o meu hermano abril aún che hen facer cagar e xemir»*. Localitzat per l'ALGa (IV, 466, núm. 249) al punt d'enquesta Le.4 (Carracedo de[II] Monasterio, província de Lleó). En gallec normatiu, *xa, e, irmán, aínda i heiche*, en lloc de *ya, i, hermano, aún i che hen*, respectivament.

—[Va dir la Vella:] *En despièch de Mars e de Marsellos, [I] Ai ivernados mas vedellos. [I] [Mars diguèt:] [I] Abriéu, met-n'i tres; em mous quatre [I] Patos de Vielho faren batre*; testimoni occità de Mistral (s. v. *vaqueiriéu*).<sup>4</sup> En grafia normativa: *En despièch de Març e de Marcèlas, [I] Ai ivernadas mas vedèlas. [I] [Març diguèt:] [I] Abriu, met-n'i tres; e amb mos quatre [I] Patas de Vièlha faren batre*. Mistral l'etiqueta com a propi de l'Avairon.

—[Va dir la Vella:] *En escapant de Mars e de Marsèu [I] Ai escapa mi vaco e mi vedèu [I] [Mars blessé du propos, dit au mois d'Avril:] Abriéu, n'ai plus que tres jour: presto-me n'en quatre, [I] Li vaco de la Vièio faren batre* (Mistral, s. v. *vaqueiriéu*). En grafia normativa: *En escapant de Març e de Marcèu [I] Ai escapat*

---

<sup>4</sup> Mistral defineix així *vaqueiriéu*: «Les jours de la Vachère, nom qui désigne les trois derniers jours de mars et les quatre premiers d'avril, période remarquable pour une recrudescence du froid».

*mei vacas e mei vedèus [I] [...] Abriu, n'ai plus que tres jorns: prèsta-me'n quatre, [I] Lei vacas de la Vielha farem batre.* Refrany amb trets lingüístics provençals.

—«*Escapada de marços i marcells, he salvat vaques i vedells*», *diu la pastora. Aleshores el març li demana uns dies a l'abril per matar-los-hi.* Localitzat per Estruch (2003: 118) a Sant Mateu de Bages. La mateixa autora, en una altra obra (Estruch 2010: 155), el recull a la Pobla de Lillet.

—«*Febrero febreirudo, méteme las narices en el oyo del culo*»; *dice el pastor. Y contesta Febrero: «Dos días que me faltan a mí, y dos que me va prestar mi hermano Marzo, bouche faer andar con las campanillas en la mao y las pieles a rastro*». Localitzat per Castañón (1962: 164) al sud-oest d'Astúries.

—*Març, marcell, | no m'has mort cap vaca ni vedell, | truja ni porcell, | cabra ni cabrit; | malhaja ara que ets finit.* «Una vella (o un pastor o un pagès) expressa la seva satisfacció perquè hagi passat el mes de març sense fer molta destrossa» (Sanchis 1951: 69, núm. 1d).

—*Març marcell, no m'has mort cap vaca ni vedell, ni truja, ni porcell; vindrà l'abril que te'n matarà més de mil.* Atribuït a la localitat de Viver i Serrateix per Estruch (2010: 145). Tot i que no s'hi indica explícitament, es tracta d'un dialogisme.

—*Març, marcerol, | cent corderets tinc, | més bonics que un sol.* De manera encara més el·líptica, remet també, en tot cas, al diàleg entre la vella (o un pastor o un pagès) i el mes de març. La font de la qual beu Sanchis (1951: 69, núm. 3a) pren el refrany de Sopeira (la Ribagorça, província d'Osca).

—*Març, marcerol, | no et temo més | que un moll de caragol, | que els meus corders | tenen ja un pam de cornerol* (català). Localitzat per Sanchis (1951: 69, núm. 2a) a la Conca de Tremp. Al DCVB (s. v. *cornerol*) es defineix aquest mot com «[b]anyó d'ovella» (amb la notació de «Pallars»); i es transcriu aquell mateix testimoni com a «cançó pop[ular] de Talarn».

—*Març marçot, abril abrilot.* Testimoniat a Viver i Serrateix per Estruch (2010: 146). Sembla un refrany truncat fins al límit de romandre-hi només les invocacions reduplicades als dos mesos en qüestió.

—*Març, marçol, | me fas por com un cargol, | perquè los anyellets | tenen un pam de corretjonets.* Així, al DCVB (s. v. *corretjó*); i el mot de l'entrada, *corretjó*, es defineix com «[b]anyó (d'ovella, de cabra o de vedell)», localitzat a la Vall d'Àger, com també el refrany, que es remet a l'obra de Porcioles, «Costums de la Vall d'Àger», p. 33. El diccionari l'explica a continuació: «això es conta que va dir una pastora en to de burla al mes de Març, i aquest, per venjar-se'n, de-

manà tres dies a l'Abril, i dins aquells tres dies matà els anyells». Sanchis (1951: 69, núm. 2b) recull de la mateixa font el refrany amb la lleu variant *ja tenen un pam de corretjonets*.

—*Març, marçot, [I] truca'm al cul [I] que al cap no pot* (català).<sup>5</sup> Localitzat a l'Alt Empordà per Gomis (1998: 196). Amb aquesta explicació prèvia: «A l'Alt Empordà conten que un dia de març caigué una forta pedregada i una vella que era al camp corregué a ficar-se dins d'una petita barraca on no li cabia més que el cos, quedant-li la popa i les cames fora. La vella cridava: [...]». Noteu la discordança gramatical entre el primer verb (en 2a persona de imperatiu) i el segon (aparentment, en 3a d'indicatiu), segurament forçada per la rima.

—*Març, marçot, | no m'has mort | cap ovella ni borregot*. Localitzat per Sanchis (1951: 69, núm. 1b) a la Conca de Tremp, presenta el derivat *borregot*, creat a posta per tal de complir amb la rima. I de manera similar en les variants que consigna a continuació la mateixa obra (Sanchis 1951, 69, núm. 1c): *Març, marçot, | no m'has mort | cap cabra ni cabridot*; *Març, marçot, | no m'has pogut matar | cap ovella ni ovellot, | sinó una pelada | que mal llop l'hagués calada*; localitzat per Sanchis (1951: 69, núm. 1e) a l'Alt Empordà, i recollit també pel DCVB, que inclou l'entrada *ovellot* precisament per justificar el seu ús en l'esmentada parèmia: «apareix en aquella fórmula rimada referent al mes de març: "Març marçot, | no m'has mort | cap ovella ni ovellot..."».

—«*Març marçot, no m'has pogut matar cap ovella ni cap anyellot*»; i el març respongué: «*Calla, que amb dos que me'n queden i dos que en manllevaré a l'abril, encara te'n mataré més de mil*». Registrat pel DCVB (s. v. *març*), sota la combinació de lletres *dd*.

—*Març, marçot, | que cap ovella m'has mort* (Sanchis 1951:69, núm. 1a).

—[Va dir la Vella:] *Mars e Marsilhoun qu'è passat [I] Ni brau ni vaco nou m'en a coustat. [I] [Mars diguèt:] [I] Abriéu, presto-m'en un, presto-m'en dous, presto-m'en tres, [I] E un que n'è que haran quate: [I] Toutos l'ac haram esperno-batre*; testimoni occità de Mistral (s. v. *vagueiriéu*). En grafia normativa: *Març e Marcilhoun qu'è passat [I] Ni brau ni vaca non me n'a costat. [I] [Març diguèt:] Abriu, prèsta-me'n un, prèsta-me'n dos [dus], prèsta-me'n tres, [I] E un que n'è que haràn quate: [I] Totas l'ac haram espernebàter*. Mistral l'etiqueta com a propi de «Hauts-Pyrénées». En qualsevol cas, la faïçó del text es gascona, amb alguna infiltració provençal.

<sup>5</sup> La barra inclinada entre claudàtors indica salt de línia a l'original.

—*Marze e ccatamarze e tutte li ppècure vanne allu jazze e éje jabbéte marze; ar-respónne marze, abbrile mije curtése, damme mbriste cinche jurne de lu tue mése quanne fazzi murì li ppècure all'abbruzzése (ca éja dé vuste all'abbruzzése).*<sup>6</sup> Localitzat per Trotta (1982: 199) a Monte Sant'Angelo (a la regió italiana de la Pulla).

—*Marzo marcián, cabeza de can, si yo tuviera los tres días más que tú tienes no dexaría ni cabra nel puertu, ni oveya nel prao que no los hiciera bajar al poblao* (Castañón 1962: 200); en asturià.

—*Marzo, marcete, me guardarás el borrego para murequete. Te lo guardaré, pero te lo [ehrabotaré].* Localitzat per l'*Atlas lingüístico (y etnográfico) de Castilla - La Mancha*. (ALeCMan, mapa 906. *Marzo. Notas*) al punt AB 306 (Balazote, província d'Albacete). La forma *murequete* és derivada de *mureco*, variant de *murueco*. El DRAE remet aquesta darrera a *morueco* («mascle de l'ovella»). Cal remarcar el motiu de la cua tallada (el verb *esrabotar*) o gelada com a part del càstig infligit pel març; un motiu recurrent en aquesta àrea peninsular: —*Marzo, marzueco, déjame dos: uno pa manso y otro pa mureco*. —*Sí te lo dejaré, pero te lo rabotearé*; localitzat per l'ALeCMan (ibídem) a CU 204 (Tragacete, província de Conca); —*Marzo, marzueco, guárdame uno para mureco*. —*Sí, te lo guardaré, pero el rabillo se lo cortaré*; localitzat al punt AB 207 (Villamalea, província d'Albacete) pel mateix atles, que registra variants molt similars d'aquest tipus parèmic (*paremiotipus*, proposo dir-ne) en altres punts de Castella - La Manxa. Vegeu, a més, al repertori general de Martínez Kleiser (1945: 204): —*Marzo, marzueco, guárdame este morueco*. —*Yo te lo guardaré, pero el rabo le cortaré*.

—[Va dir el pastor:] «*Marzo, marzuelo, tres días te quedan, ya no te temo*.» [I contestà el març:] «*Con tres días que me quedan y tres que me preste mi hermano abril, todas las ovejas se te van a ir*.» (Martínez Kleiser 1945: 204).

—*Marzu marciegu, focicu de perru, ya no te tengo mieu; eso decía una anciana que tenía cabras; y contestó Marzo: Con dos días que me queden y otros dos que me preste Abril, to les tues cabres y oveyes van a morir* (Castañón 1962: 201); en asturià.

---

<sup>6</sup> Excepcionalment consigno una traducció literal, per fer-ho més entenedor: «Març» i «catamarç» [forma derivada *ad hoc*] i totes les ovelles van al corral i m'he rigut del març; respon el març [:] abril, el meu cortès, dóna'm en préstec [presta'm] cinc dies del teu mes i faig morir les ovelles de l'abrucès (que he de fer patir l'abrucès)'. Aquesta part final entre parèntesis sembla una formulació alternativa del refrany.

—*Marzu, marzuelu, tú te vas y yo me quedo. Con siete días que me preste mi primo abril, voy a date piel con que te cubrir;* recollit pel *Diccionario general de la lengua asturiana* (DGLA), que il·lustra aquest derivat *ad hoc* amb el refrany com a única informació.

## 2.2 Cronologia > mes + Àmbit temàtic general > personificació i afins > parentiu: mares

Selecciono els refranys resultants d'aquesta cerca en els quals un mes, novament entre el gener i l'abril, enganya, apedrega, gela, mata o deixa morir la pròpia mare. Excepcionalment, hi trobem també el maig. I fora d'aquest període crític que porta de l'hivern a la primavera, fins i tot el setembre, corresponent a l'últim refrany de la mostra, que interpreto com una raresa. D'altra banda, de manera ocasional la malvestat del mes corresponent s'adreça conjuntament a mare i pare.

—*Abril abrillet, va matar sa mare de fred.* Localitzat pel DCVB (*fred, dd*) a Tortosa. Sanchis (1951: 62, núm. 5) el registra al Baix Ebre i al Maestrat.

—*El maig va deixar morir sa mare de set.* Atribuït per Sanchis (1951: 81, núm. 34) a Falset.

—*El març enganyà sa mare.* Localitzat a Gandia pel DCVB (s. v. *març, bb*), que l'explica així: «diuen que un dia de març, que feia un bon sol, la mare del Març va estendre la roba; però es posà a ploure de sobte, i tota la roba es mullà».

—*El març treu sa mare al sol, i després l'apedrega* (Sanchis 1951: 56, núm. 98).

—*Febrer traïdor, ba matar a'l pai n'el leñer y a la mai en el labador.* Recollit per Blas / Romanos (2003: 46) a la vall altoaragonesa de Gistau, amb aquesta glosa: «*parece que ya empieza a hacer buen tiempo pero, de repente, cambia y coge desprevenidos a los montañeses*». La mateixa obra registra una variant ampliada: *Febrero siete caras gosa fere, ba matare a'l pai en el leñere y a la mai en el gallinere* (ibídem).

—*Febrerillo el loco con sus días veintiocho, echa a su madre aguas abajo y la busca aguas arriba.* Localitzat per Díaz (1991: 86) en Villanueva del Fresno (província de Badajoz). Una variant més curta la recull a Endriga (Somiedo, Astúries) Castañón (1962: 165): *Febrero tiró la madre río abajo, y buscábala río arriba*.

—*Febrero / dejó a su padre en el leñero / y a su madre en el lavadero.* Situat per Gomis (1998: 190, nota 37) a les vores dels rius Éssera i Cinca (província d'Oscà).

—*Febrero engañó a su madre en el batidero* (Martínez Kleiser 1989 [1953]: 470; núm. 41.058). Cf. el DRAE (s. v. *batidero*): «*Terreno desigual que por los hoyos, piedras o rodadas hace molesto y difícil el movimiento de los carruajes*».

—*Febrero engañó a su madre en el lavadero: la sacó al sol, y luego la apedreó* (Martínez Kleiser 1989 [1953]: 470; núm. 41.057).

—*Febrèr traïdor va matar a su pair al llenyèro i a su mair al llavadèro*. Localitzat per Saura (repertori inèdit) a Grist [Erist, Eriste], a la Vall de Benasc. Segons el *Diccionario benasqués* de Ballarín (1978: 191), s. v. *febrero*, aquest mes és «*de clima tan traïdor, que "Ba matá a su pay al lleñero y a su may al llabadéro", engañados sin duda por una falsa bonanza*».

—*Febrero, barbas de gran caballero, que mató a mi padre en o leñero y a mi madre en o lavadero*. Recollit a terres de l'Alt Aragó per Vázquez (1978: 63). Excepcionalment, els possessius són de primera (*mi*) i no de tercera persona (*su*).

—*Fevereiro afoga a mãe no ribeiro*; testimoni portuguès de Carrusca (1976: 210), que afegeix aquestes variants: *Fevereiro enganou a mãe ao soalheiro* [«solana»]; *Fevereiro põe a mãe ao «soalheiro» e vem-lhe um corriqueiro* [«una pedregada»]. Dins Reis (1995: 37): *Fevereiro matou a mãe ao solheiro*.

—*Giner | va gelar sa mare en lo llavaner*. Atribuït a Castelló de la Plana per Sanchis (1951: 12, núm. 13). Cal remarcar l'ús de l'article *lo*, així com dels dialectalismes *giner* i *llavaner*; aquest darrer, localitzat a la varietat valenciana pel DCVB, que registra igualment a Castelló el refrany: amb la variant *giner* (s. v. *llavaner*) i amb la normativa *gener* (s. v. *gener*, sota les lletres *ss*).

—*Il mês di marz al comprà la pelizze a sô mari* (Ostermann 1995: 32); en friülà. Que el mes de març comprés una pellissa a sa mare no sembla un acte de maldat. Ara bé, el cas és que aquest paremiotipus presenta altres variants ampliades, amb una segona part que precisa que després el març va vendre la pellissa que l'hi havia comprat, i aquí arriba la traïdoria característica: *Març al comprà la pelice a so mari e po subit la vendè* (Del Fabro 2000: 145). Així ho reflecteixen també un refrany vènet i la seva correspondència en italià: *Marzo g'ha comprà la pelizza a so madre, e tre dì dopo el l'ha vendua* (Cibotto 2006 [1995]: 75; núm. 361); *Marzo ha comprato la pelliccia a sua madre e tre giorni dopo l'ha venduta* (Schwamenthal / Straniero 1993<sup>2</sup>: 295, núm. 3238).

—*L'abril va deixar morir sa mare de set*. Localitzat per Sanchis (1951: 63, núm. 17a) a l'Urgell. El DCVB (s. v. *abril*, *b*) atribueix més vagament a Catalunya una variant amb *la seva mare*, que recull també, però sense localització, Gomis (1998: 201).

—*Lo març va gelar sa mare*. Localitzat a Vinaròs, al nord valencià, pel DCVB (s. v. *març*, *cc*). A l'altra banda del Sénia, a Ulldecona, es registra aquesta variant ampliada: *Lo març va gelar sa mare en lo reguer* (Sanchis 1951: 56, núm. 99). I a Morella, aquesta altra: *Lo març va gelar sa mare, i son pare el va matar de calor* (Sanchis 1951: 56, núm. 97).

—La marca valenciana del *llavaner* apareix en altres refranys: *Març, marcer, apedrega a sa mare en lo llavaner* (DCVB, s. v. *llavaner*, *març*, *cc*); *Març, marcer, apedrega a sa mare en lo llavaner*, localitzat per Sanchis (1951: 56, núm. 100) a Alcoi.

—*Março matou a mãe na cama* (Carrusca 1976: 216); en portuguès.

—*Marzo sacou a madre ó sol e matoa dun pedrazo*. Localitzat per l'ALGa (IV, 467, núm. 340) al punt d'enquesta Le.4 (Carracedo de[l] Monasterio, província de Lleó).

—*Setembro matou a mãe à sede* (Carrusca 1976: 237).

### Conclusió

Les dues cerques conceptuals proposades ens han proporcionat informació sobre: (2.1) dialogismes o ressons d'aquests, a voltes prou fragmentaris, que presenten la invocació reduplicada d'un mes, del gener a l'abril, per part d'un personatge que hi entra en discòrdia; (2.2) refranys que mostren la maldat i la traïdoria d'aquests mateixos mesos de l'inici de l'any, humanitzats, envers la pròpia mare. En un cas i en l'altre, el mal temps pot arribar de manera inesperada, fins i tot a l'abril, en el primer mes complet de primavera. A més, tots dos casos es relacionen amb relats que es corresponen amb el tipus ATU 294 *The Months and the Seasons* de l'índex internacional de tipus rondallístics (Uther 2004), i que trobem catalogats també a l'*Índex tipològic de la rondalla catalana* d'Oriol / Pujol (2003: 70), tal com indica Caterina Valriu (en premsa) en el seu article «Les rondalles sobre els mesos de gener, febrer, març i abril a la tradició catalana», que he tingut l'ocasió de llegir *avant la lettre* i que ha motivat aquest altre articlel meu.

### REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

ALeCMan = GARCÍA, P.; MORENO, F., directores (2003): *Atlas Lingüístico (y etnográfico) de Castilla - La Mancha*, Universidad de Alcalá. Accessible a través de l'enllaç <<http://www.linguas.net/alecman/>>.

- ALGa = GARCÍA, C.; SANTAMARINA, A., directores (2003): *Atlas Lingüístico Galego. Volume IV. Léxico. Tempo atmosférico e cronolóxico*, A Coruña, Fundación Pedro Barrié de la Maza.
- ALONSO, A. (1974<sup>3</sup>): «Partición de las lenguas románicas de Occidente», *Estudios lingüísticos. Temas españoles*, Madrid, Gredos, p. 84-105.
- BALLARÍN, Á. (1978): *Diccionario del benasqués*, Zaragoza, La Editorial.
- BLAS GABARDA, F.; ROMANOS HERNANDO, F. (2003): *Fraseología en chistabín. Diccionario de refranes, modismos, locuciones y frases hechas en aragonés del Valle de Chistau*, Zaragoza, Institución Fernando el Católico / Gara d'Edicions.
- CARRUSCA, M. DE S. (coordinadora) (1976): *Vozes da sabedoria*, vol. III, Lisboa, Edição da coordenadora.
- CASTAÑÓN, L. (1962): *Refranero asturiano*, Oviedo, Diputación de Oviedo, Instituto de Estudios Asturianos (CSIC).
- CIBOTTO, G. A. (2006 [1995]): *Proverbi veneti*, Firenze, Giunti.
- DCVB = ALCOVER, A. M.; MOLL, F. de B. (1930-1962), *Diccionari català-valencià-balear*, Editorial Moll, Palma de Mallorca [10 vols.]. Accessible a través de l'enllaç <<http://dcvb.iecat.net/>>.
- DEL FABRO, A. (2000): *Proverbi e modi di dire del Friuli*, Colognola ai Colli, Demetra.
- DGLA = GARCÍA, X. L. (2002-2004): *Diccionario General de la Lengua Asturiana*, Oviedo, Editorial Prensa Asturiana S.A. / La Nueva España. Accessible a través de l'enllaç <<http://mas.lne.es/diccionario/>>.
- DÍAZ, E. (1991): *Refranero popular extremeño*, Badajoz, Universitas.
- DRAE = REAL ACADEMIA ESPAÑOLA (2013<sup>23</sup>): *Diccionario de la lengua española*, Espasa Libros, Barcelona.
- ESTRUCH, M. (2003): *Els noms populars de núvols, boires i vents del Bages*, Manresa, Centre d'Estudis del Bages.
- (2010): *Els noms populars de núvols, boires i vents al Berguedà*, Berga, Edicions de l'Albí.
- GARGALLO, J. E. (2003): «Més ençà o més enllà, la quaresma en març caurà. Refranes romances del mes de marzo», *Paremia*, núm 12, p. 41-54.
- (2009): «Octubre vinatero, padre del buen enero. Personificación de los meses en el calendario romance de refranes», dins Teddy ARNAVIELLE & Christian CAMPS (ed.), *Discours et savoirs sur les langues dans l'aire méditerranéenne*, Paris, L'Harmattan, p. 303-319.

- GOMIS I SERDAÑONS, C. (1998) = Cels GOMIS I MESTRE (1998): *Meteorologia i agricultura populars. Recull d'aforismes, modismes, creences i supersticions referents a la meteorologia i a l'agricultura a l'entorn dels anys 1864 a 1915*. Segona edició notablement augmentada amb gran nombre de confrontacions, a cura de Cels GOMIS I SERDAÑONS, Barcelona, Alta Fulla.
- MISTRAL, F. (1979 [1878-1886]): *Lou Tresor dóu Felibrige ou Dictionnaire Provençal-Français*, Édition du centenaire sous la direction de V. TUBY, Genève / Paris, Slatkine / Édition de l'Unicorne.
- ORIOI, C.; PUJOL, J. M. (2003): *Índex tipològic de la rondalla catalana*, Barcelona, Generalitat de Catalunya (Departament de Cultura).
- OSTERMANN, V. (1995): *Proverbi friulani raccolti dalla viva voce del popolo*, Vago di Lavagno (Verona), Del Bianco Editore.
- PEDROSA, J. M. (1995): «“Si marzo tuerce el rabo, ni pastores ni ganados”: ecología, superstición, mito pagano y culto católico del mes de marzo», *Revista de Dialectología y Tradiciones Populares*, núm. L (cuaderno segundo), p. 227-293.
- REIS, J. ALVES (1995): *Provérbios e Ditos Populares*. Lisboa / Porto, Litexa Editora.
- SANCHIS, M. (1951): *Calendari de refranys*, Barcelona, Barcino.
- SCHWAMMENTHAL, R.; STRANIERO, M. L. (1993<sup>2</sup>): *Dizionario dei proverbi italiani*, RCS Rizzoli Libri S.p.A., Milano.
- TROTTA, M. (1982): *Società e cultura contadina nei proverbi di Monte S. Angelo*, Monte Sant'Angelo (Foggia), Centro Studi Garganici.
- UTHER, H.-J. (2004): *The types of international folktales*. Folklore Fellows' Communications 284-286, Hèlsinki, Suomalainen Tiedeakatemia.
- VALRIU, C. [en premsa]: «Les rondalles sobre els mesos de gener, febrer, març i abril a la tradició catalana», *Estudis Romànics*.
- VÁZQUEZ, J. (1978): «Notas sobre refranes, dichos y tradiciones de algunos pueblos de Tierra de Biescas, Valle de Tena, Valle de Serrablo y Somontano», *Argensola*, núm. 89, p. 55-72.

- Fitxes de refranys
- Llengües i varietats
- Cronologia
- Meteorologia
- Àmbit temàtic general
- Fonts
- Geolocalitzacions

Inici

## Fitxes de refranys

Mostrant 1 - 20 de 35 (pàgina 1 de 2)

• Textuals

|                      |                      |
|----------------------|----------------------|
| Text                 | Traducció literal    |
| <input type="text"/> | <input type="text"/> |
| Glossa               | Comentari            |
| <input type="text"/> | <input type="text"/> |

• Per llengües

Llengua o varietat: (alguna de les següents)

• Conceptuals

|                                   |                      |
|-----------------------------------|----------------------|
| Cronologia (categoria)            | (subcategoria)       |
| <input type="text"/>              | <input type="text"/> |
| <input type="text"/>              | <input type="text"/> |
| <input type="text"/>              | <input type="text"/> |
| Meteorologia (categoria)          | (subcategoria)       |
| <input type="text"/>              | <input type="text"/> |
| <input type="text"/>              | <input type="text"/> |
| <input type="text"/>              | <input type="text"/> |
| Àmbit temàtic general (categoria) | (subcategoria)       |
| <input type="text"/>              | <input type="text"/> |
| <input type="text"/>              | <input type="text"/> |
| <input type="text"/>              | <input type="text"/> |

• Per fonts

Font

• Per geolocalitzacions

|                      |                      |
|----------------------|----------------------|
| Lloc                 | Territori            |
| <input type="text"/> | <input type="text"/> |
| Descripció           | Tè geolocalització   |
| <input type="text"/> | <input type="text"/> |

Elements per pàgina

20 ▼

Cerca Memòries

| Text                                                                               | Llengua o varietat      |
|------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------|
| A focs de desambré è mare [ / ]. A focs de afenel è mazzina                        | francesgwengal d'Itàlia |
| Abril abrilat, va mutar sa mare de fred                                            | català                  |
| El març va deixar morir sa mare de set                                             | català                  |
| El març enganya sa mare                                                            | català                  |
| El març, tren sa mare al sol, i després l'apobrega                                 | català                  |
| Felbre traidor, ha mutar a'l pui n'el leher y a la mai en el llobador              | aragonès                |
| Felbre siete cuna gosa lere, ha mutare a'l pui n'el leher y a la mai en el gallare | aragonès                |

Reproducció de la cerca proposada a l'apartat 2.2: *Cronologia > mes + Àmbit temàtic general > personificació i afins > parentiu: mares*